

vit pythonissa, ejusque magia, ac ejus incanta-
tione demonium vi et potestate suscitata videt;
pythonissa enim non alium quam suum
pythomem, id est demonem familiarem, evoca-
vit. Hoc autem indignum, impium, est scientia
de anima Samueli Prophetae, *tunc*, p[ro]p[ter]a
sancti. Fuit ergo haec larva demonis, non anima
Samuelis.

Secunda, quia umbra hæc inter alia dixit Saul : «*Cras autem tu et filii tui mecum eritis*, » I Reg. xxviii, 19. Samuel autem erat in limbo patrum, cum Saul videatur descendisse ad infernum damnamorum, utpropterea moriens in fragili delicto superstitionis et magie, quo consularunt delictum per pythoniam, fuit ergo demônus, qui ei dixit : «*Cras autem tu et filii tui mecum eritis*, » scilicet in secessu.

Venit contrarium longe verius est, scilicet apparetur vere ipsam opinionem Samoelis in corpore aeterno assumptio, quale assumunt angeli, dum hominibus apparent. Probat *primo*, quia id clare et ample docet hic Siracides, dum ait Samoel post mortem prophetasse, et exaltasse de terra vocem suam in prophetia, adeoque hinc elutum et maximum laudem dat Samueli; cum potius ingens probrum et dedecas fuisse Samoeli, si ejus umbra et forma usurpata a dæmonie servisset pythonisse ejusque magia et incantatione.

Secundo, quia idem clare significat narratio rei gestae, 1 Reg. xxviii, 10 et seq., ubi non aliis nominatur, describitur, loquitur, prophetat, quam Samuel Propheta.

Tertio, id ipsum arguit ejus prophetia, qua graviter, vere et severe nomine Dei Sauli mortem, Iudeis cladem, ob scelerum intentum et valicinatur; que omnia ad litteram uti prelixerat Samuel, evenerunt; ut non dubium sit hanc non fuisse coniecturam vel illusionem dictabacum, sed verissimam prophetiam Deince oraculum.

*Quarto, ita sentimus plures et graviores autores, nemirum S. Augustinus, De Cura pro mortuis, cap. xv, Josephus, lib. VI *Antiq.* xv, S. Ambrosius, in cap. i S. Luca, S. Hieronymus, in cap. vii, Isaiae, Justinus, *Contra Tryphon*. Abulensis, Lyraeus, Caetanius, Dionysius, Sanchez in I *Reum*, cap. xxxviii, Rabanus et Palacius hq. S. Basilus, epist. 80, Bellarmensis, lib. II *De Purgat.* vi, Thyrsus, lib. I *De Apparit. spirituum*, cap. xvi, n. 410, qui eque ad S. Augustinus plura apparitiones spirituum, presertim beatorum, exempla recenset.*

Ad primum adverse parti fundamentum respondere Samuelē apparetō non obediētis pythōnisē, nē quis diemōnisque vi coactū fuisse ostendere Sauli; sed jussū Dei spāte occurrit̄ pythōnisē, iūo praevenit̄ et impedit̄ eis incutientiōnē et effectū. Id liquet *prīmū*, ex eo quod, cum Saul consulit̄ pythōnissam, ille se ei ostendit̄ Samuel, antequam ipsa sua carmina magica recitat̄, ritusque magicos (q̄m in-

misterio gaudens. » Sic Moysen idem Philo, lib. I Vita ejus, scribit « stupori fuisse omnibus familiis, tanquam novum nature miraculum, incertis multis mens habitatet in ejus corpore, humanane an divina. » Subdit Philo, lib. De Templa, Samuelen Nazarenum fuisse, ac nec vinum neum siucram bibisse usque ad finem vite; causam adiut: « Adscriptus est enim in divinum exercitum, qui nunquam imperator sapientissimi providentia destituitur. » Denique Samuel tanti erat apud Deum meriti, ut oratio ejus efficacissima Mosis orationi validissima, quae tali Israeli, ob adoratum vitulum a Deo neci destinato, veniam impetravit, Exod. xxxii, sequitur a Jeremia xv, 1: « Si steterit, inquit, Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. » Causam dat S. Gregorius, homil. 27 in Evangel., quod manuetus fuerit ut Moyses, ac pro iniunctis suis Deum exorari. Quocirca S. Chrysostomus, hom. 2 D. Sacerdot., de Samuelo agens, eum fuisse asserti, qui reliquos anteferi bonitate ac moribus, tantoque intervallo omnes retro Sanctos antecelere videtur, quantum in segetibus felices emi- ent spicere. »

CAPUT QUADRAGESIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Encomium Nathan, deinde Davidis, vers. 2, usque ad vers. 14; inde Salomonis et Roboam partim elegium,
partim vituperium usque ad finem capitilis.*

1. Post haec surrexit Nathan propheta in diebus David. 2. Et quasi adeps separatus a
arne, sic David a filii Israel. 3. Cum leonibus lusit quasi cum agnis : et in ursis similiter
fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. 4. Numquid non occidit gigantem, et abstulit
oppribrium de gente? 5. In tollendo manum, sicut funde dejectus exultationem Colise:
6. nam invocavit Dominum omnipotentem, et dedit in dextera ejus tollere hominem fortē
in bello, et exaltare cornū gentis suā. 7. Sic in decem milibus glorificavit eum, et laudavit
eum in benedictionibus Domini, in offiendo illi coronam gloriae. 8. Contrivit carnem inimicōs
undique, et expiravat Philistini contrarios usque in hodiernum diem : contrivit cornū
ipsorum usque in eternum. 9. In omni opere dedit confessionem Sancto et Excelso in verbo
gloriae. 10. De omni corde suo laudavit Dominum, et dilexit Deum qui fecit illum : et dedit
illi contra inimicos potentiam; 11. et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum
dolces fecit modos. 12. Et dedit in celebrationibus decus, et ornavit tempora usque ad con-
summationem vita, ut laudarent nomen sanctum Domini, et amplificarent mane Die sancti-
tatem. 13. Dominus purgavit peccata ipsius, et exaltavit in eternum cornū ejus : et dedit illi
testamentum regni, et sedem gloriae in Israel. 14. Post ipsum surrexit filius sensatus, et
propter illum dejecti omnem potentiam inimicorum. 15. Salomon imperavit in diebus pacis
cui subiecit Deus omnes hostes, ut conderet dominum in nomine suo, et pararet se: itatem in
sempiternum : Quemadmodum eruditus es in juventute tua, 16. et impletus es, quasi flumen
sapientia, et terram retelexi anima tua. 17. Et replesti in comparationibus enigmata : ad
insulam longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua. 18. In cantilenis, et
proverbiis, et comparationibus, et interpretationibus mirata sunt terra, 19. et in nomine
Domini Dei, cui est cognomen, Deus Israel. 20. Collegisti quasi aurichalem aurum, et ut
plumbum complesti argērum, 21. et inclinasti femur tua mulieribus : potestatem habuisti
in corpore tuo, 22. dedisti maculam in gloria tua, et profanasti semen tuum inducere ira-
cundiam ad liberos tuos, et incitari stultitiam tuam, 23. ut faceres imperium bipartitum, et
ex Ephraim imperare imperium durum. 24. Deus autem non dereliquit misericordiam
suum, et non corrumpet, nec delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui : et
semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet. 25. Dedit autem reliquum Jacob et David
de ipsa stirpe. 26. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. 27. Et dereliquit post se de-

semine suo, gentis stultitiam, 28. et imminutum a prudencia, Roboam, qui averterit gentem consilio suo : 29. et Jerooboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, et dedit viam peccandi Ephraim, et plurima redundaverunt peccata ipsorum. 30. Valde averterunt illos a terra sua. 31. Et quiescivit omnes nequitias, usque dum perveniret ad illos defensio, et ob omnibus peccatis liberavit eos.

PRIMA PARS CAPITIS.

ENCOMIUM NATHAN.

1. POST ILLUM SURREXIT NATHAN PROPHETA IN DIEBUS DAVID. — Pro prophetâ Noster cum Complutensis legit in Greco ὁ πρόφετος; jam Romani, Tigrina et alii legunt προφέτων, id est prophetae. Rursum, pro post hoc, Graeca legunt πράξις τοῦ Ιησοῦ, id est post hunc, scilicet Samuelem. Unde vertunt: Post hunc surrexit Nathan, ut prophetaetur in diebus Davidis; Vatablus: Post hunc exortus est Nathan qui, tempore Davidis, fuit manus prophethica; Syrus: Post illum surrexit Nathan propheta, ad audiire faciendum (vel ad precipiendum), ad premonendum, ad predicendum coram David.

Siracides, sicut capite precedenti Sauli praemisit Samuelem, sic hic Davidi premisit Nathan prophetam: quia, sicut Samuel Sauli recti regiminis omnisque boni causa existit, sic et Nathan Davidi. Unde politice discriminat salutem et felicitatem regum et regnorum in eo consistere, si habeant non tantum consiliarios politice justos et sinceros, sed et Prophetas, puta sanctos Pontifices, concionatores, confessores, viros religiosos et divinos, qui eis ex Deo quid agere, quid carere debant, denuntiant; ac proinde reges et principes tales sibi omni studio accersere debent, eos audire, illis obsequi, si sua conscientia et subdolus salutis consultum velint. Ita Constantinus Magnus sibi accessit S. Sylvester, Theodosius S. Ambrosium, Arcadius S. Chrysostomum, Clodovanus S. Remigium, Hermenigildus exercitique reges Hispanie S. Leandrum, S. Isidorum, S. Ildefonsum, similesque sanctos et theodidactos Antifitites, quorum consilii et munificis regna tam fide, virtute et pietate, quam opibus, victoriam omnique rerum copia floruerunt.

Porro Nathan hic fuit eximus Prophetâ, ideoque datum a Deo pro insigni dono Davidi, utejus esset monitor et director. Unde et « Nathan » hebreæ idem est quod « datum » vel « donum »; datum enim fuit Davidi, ut Samueli jam defuncto, qui Davidom in regem ininxerat, succederet ad prophetandum, tam proprie, scilicet ad predictendum futura, ut predixit eidem posteritatem

regiam continuam et preannam, II Reg. vii; tam metaphorice, scilicet ad docendum, monendum, consulendum et exhortandum Davidem, uti cum magna spiritus libertate et fortitudine monuit, et corripuit de homicidio Uriæ et adulterio cum Bethsabœ, eumque ad penitentiam sanamque et sanctam menteum reduxit, II Reg. xi. Quocirca David moritum jussit Salomonem familiam inungiri in regem a Nathan propheta, et a Sadoc pontifice, III Reg. i, 32. Denique infirmitas et sinceritas Nathan liquet ex eo quod, cum rogatus a Davide da templo fabricando annuisset, eumque ex Deo incepisset ad fabricare; mox ut a Deo contrarium audit, sententiam suam retrahavit, II Reg. vii, 3. Quocirca omnes Interpretes consentiunt Nathan prophetam Davidi regi fuisse per familiarem et assiduum, ac apud Davidem grave et fidele fuisse ejus consilium, utpote cum quo parti curas, et de summis rebus deliberare consenserunt. Idque satis indicat Scriptura, II Reg. vii, et Siracides hic, cum ait Nathan surrexisse, ut esset propheta in diebus Davidi, ut scilicet regi in regendo esset socius, auxiliaris, immo pedagogus, monitor et præceptor, ut docet noster Pineda lib. I De Rebus Salom. cap xix, n. 6. Quippe, cum rex, inquit, in summo et in lubeis positus periclitetur, ac nullus animi morbis, ut qui maxime, obnoxius sit, Propheta indiget, qui regem sustineat, qui lapsus confineat, qui agrotanti salutarem consilii et correptionis medicinam faciat. Neque vero sine causa dictum est Eccl. XLVII, 1: « Surrexit Nathan propheta in diebus David. Non enim ideo dicitur quo tempore floruerit, aut sub quo rege; ut fidis concilietur illius prophete: quemadmodum initis Prophetarum tempus et aetas principum secularium notatur, quippe nullum amplius verbum de Nathan subzungitur; sed ut tum regis indigentia significaretur; tum Propheta laboriosissimum regi assistendi, illi convivendi, et illum admonendi, corrigendi, curandi, onus a Deo impositum. Ita S. Epiphanius, lib. De Vita et morte Prophetarum: « Nathan, inquit, propheta in lege Domini Davidem instituit. »

SECUNDA PARS CAPITIS.

ENCOMIUM DAVIDIS.

2. ET QUASI ADEPS SEPARATUS A CARNE, SIC DAVID A FILIS ISRAEL. — Pro separatus aliqui legunt, saturatus a carne; quia adeps carne pascitur et quasi saturatur: subtiliter enim, tenerior et melior pars carnis et sanguinis convertitur in adipem; unde adeps est in carne quod polluit in farina, medulla in osse, flos in arbore, vitellus in ovo, staete in myrra, lacryma in vino. Verum gracio est ἀγαπητὸς ἀδεπ τοῦ κριός, id est separatus a salutari, puta ab hostia pacifica, que pro salute persona, familiari vel regni offertur. Letit. m. quam proinde Vatabus vocat a hostiam felicem; » ad eam enim haec respicit, q. d. Sic ut adeps et victimis pacificis per sacerdotem separatur a carne, ut Deo adoleretur: Ita David ex universis Israelitis a Deo selectus et dilectus fuit; in hostia enim salutari, sive pacifica, solus totus que adeps cedebat et cremabatur Deo: reliquias caro cedebat partim sacerdotibus, partim officiis. Unde Rabanus legit: Quasi adeps saturatus (id est hostie pacifica) separatus a carne quo ostendit, inquit, eu gratia Spiritus Sancti repletum, a carnalium et pecatorum hominum contaminatio in moribus et vita sequestratum esse et alienum. Sic enim habent Graeci: Sic ut adeps separatus a salutari (ab hostia pacifica), sic David (separatus et securitus fuit) a filiis Israel. Prima haec est laus Davidis, quod ut adeps fuerit selectus et electus a Deo. Arabicus: Velut præcellentia adipis super sancto (syrilico, super Phares, id est super eis) diuersa et incisa, quae erat sancta, id est Deo sacra et consecrata; sic præcelluit David super Israel, Unde ex Arabiclo et Syro sis veritas: Sic ut excellenter est adeps sancto (id est carne sancta quae offerto), sic excellit est David Israele.

Tropologicæ, notari Alvarez de Paz, tractatu De Obedientia, lib. V, part. II, cap. IV, per adipem separationis et consecratorem Deo accepit religiosum, utpote qui totum se Deo dicavit: Secularis, inquit, sanctus est, sicut caro sacra Deo in hostia pacifica oblata, quae partim in usum sacerdotis cedebat, parib; ab ipso offerte cum gratiarum actione comedebatur. Religious vero obedientis est sicut adeps multo sacratori, quem totum ignis in honorem Dei absumebat. Atque adeo vita obedientis est verum merumque holocaustum, et obedientia illum plane beatum facit; quoniam similem beatum spiritibus, et toto tempore Deo deditum, et illi consecratum constituit. Talis adeps fuit S. Anselmus, qui lib. De Similit. cap. LXXXIV: « Domine, inquit, mea haec tuus potestatis erat, quodque mihi libebat bonum matutinum faciem. Verum quia tuus omnino debet esse, tibi que soli tantum bona opera fructificare, me to-

tum tuae trado potestati, ut amodo tibi fructificem. Quod ut melius tibi facere valeam, me uni ex Ecclesiæ Praelatis subdám, qui me custodiens et tantum opera doceat agere, quæ tibi noverit magis placere. »

Porro recte David comparatur adipi hostie pacifica: primo, quia, sicut adeps est optima et sapidissima pars carnis; sic David optimus fuit Israelitum.

Secondo, sicut adeps hic diaulus erat Deo, cum cetera caro cedebat hominibus: sic David totum se Deo deinde voluntati, amori et laudi ducavit. Unde Deus de eo gloriat: Inveni David filium Jesse virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas, » II Reg. xii, 22.

Tertio, adeps ob candorem symbolum est puritatis; ob separationem a carne, sanctitatis angelicæ, quo fuit in David: David enim non quererebat que sua sunt, uti aiebant ceteri, sed contentaxat que Dei; unde illius amori et obsequio et totum impedit et superimpedit. Quocirca S. Chrysostomus, homilia de Davide et Saulo, cum Davidem « separatum a carne » contemplatur, angelum sibi efformat illustrem in celo; illum in terra, cumque assentit ad Evangelie philosophie fastigium perennisse animi moderationem; milles meritis martyrii coronam, qui Saulum hostem accerrimum, suum jugulum quotidie petentem, propter Deum noluerit occidere: denique hominem in natura humana viam præstatuimus angelicam.

Addit Pineda, De Rebus Salom. lib. I, cap. II, num. 3, per adipem separationis a carne amplificat: ab ille Davidis sanctitatem, eo quod, teste Galeno, lib. II De Nat. facult. cap. III, adeps exsanguis sit, cum tamen generetur ex sanguine; qui cum humido sit, et vite quoddam quasi pabulum et irrigatio, partibus nervosis et membranosis est affusus, quippe siccioribus et tenuioribus pingui ille nativo humectandis, ne celeriter inuidit et excretioneibus exsiccatus indurere. Preterea sui semper est similis, sine dolore, sine sensu. Vides hic representatum vita supra humanum candorem precans regis: « Libera me de sanguinibus, Deus, Deus meus; » et: « Ut fieret pro eis immaculatum, » ac dicens: « Non acquiescentem carni et sanguini. » Vides regiam consuetudinem, et mollissimorum viscerum benignitatem affusam pauperibus et tenuioribus sustentantem, sublevantem, reficiens laborantes: semper sui similem erga Deum, erga homines, sive felicem, sive æruginosum; denique ita erga Saulum hostem atque inimicos erector, alacri, benefico animo, ac si sine injuria:

Rum ac nolorum dolore, et sine ullo esset sensu rerum humanarum. Quid in tanta sanctitate similius adipis separari a carnis?

Quarto, adipis symbolum est optimi regis et principis; nam, si adipis in medicinis usus humanae vite salutares ad optimi et sanctissimi principis officia in Rempublicam transferas, quid non invenies in Davide, quod ad populi sibi subjecti salutem et incolumentem non sit? Quaecumque, inquit medicus, bene nutritur, adipem obtinet. Ubi igitur princeps virtutem adipis habet, bene nutritum populus, pone pascirat: ubi adipis officium et vicem suis subditis prestat, non macerabit Republica; nullos contrahit mortales dolores, qui principis seu adipis beneficio et opera levari, molliri, concoqui non videntur.

Denique, sicut adipis est pinguisimus, adeo tota carnis pinguedo: sic David ardens charitate, diffundi devotione, pietate in Deum, sequit ac misericordia proximos (atriusque enim symbolum est adipis) exsultuit, ut patet ex eius Psalmis, qui non aliud quam devotionem in Deum et amorem in proximum spiravit. Proprie autem adipis, Deo dicatus et qualibet victima, significabat intentionem in quibus operis dirigendis esse ad Deum, ut sciatis opus fiat proprie ad honorem et gloriam Dei, ut dixi *Levit.* iii, 17, quod prestiti pre aliis David. Quocirca ipse ab amore et dilectione nomen accepit; David enim hebreice idem est quod dilectus. Unde et filius eius Salomon dictus est *Iobida*, id est amabilis Dominus, eo quod diligenter eum Dominus, » *Il Reg.* xii, 23; licet S. Augustinus, lib. XXII *Contra Faustum*, cap. LXXXVII, et in *Psalm.* XXXIV, David interpretetur manu fortem, vel desiderabilem.

CUM LEONIES LUSI QUASI CUM AGNIS: ET IN URSIS SIMILITER FECIT SICUT IN AGNIS OVUM, IN JUVENIENTE SEA. — Græci: *Cum leonibus lusit quasi cum hædis, et cum ursis quasi cum agnis ovum*, sicut a venatore leones et ursi venabulo conficiuntur. Unde Arabicus verit: *Occidit leones cum ursis velut agnos, ut gigas in adolescentia sua; Syrus: Leones quasi hædis occidit, et ursos quasi agnos in pueritia sua*, q. d. David juvenis, pascens oves, adeo fuit fortis, acer et animosus, ut sibi labore et timore, quasi jocando et ludendo interficeret leonem et ursum gregem invadentes, *Il Reg.* cap. XVI, 34. Est enallage numeri: *cum leonibus*, id est cum leonibus; *cum ursis*, id est cum ursis; *cum agnis ovum*, id est cum leonibus et cum ursis; sed dicit: *cum leonibus* et *cum ursis*, tum ad auxilium elogii et carminis; tum quia qua facilitate unum, eadem plures potuimus occidere, ac, ut videtur, revera plures occidit, ut innotescat *Il Reg.* XVI, 34, ubi David ait Sauli: *Pascobat servus tuus gregem patris sui, et veniebat leo vel ursus, et tollebat aristem de meo gregis, et persequebatur eos, et percutiebam; que verba rem non semel duntaxat, sed sepius factam et quasi solitam significant, ut advertit ibidem noster Sanchez et Abulensis. Qui et addit*

hanc fortitudinem non tam naturalem fuisse, quam miraculose David inditam, cum ipse a Samuele unctus fuit in regem; tunc enim « directus est spiritus (fortitudinis aequa ac sapientiae) Domini a die illa in David, et deinceps, » *Il Reg.* cap. XVII, 13, ac mox, cap. XVII, subiungitur latus Davidis cum leone et ursu.

Nota catachresin, qua latus ponitur pro certamine et pugna; haec enim est latus milium et fortium. Sic *Il Reg.* ii, 14; ait Abner ad Joab: « Surgent pueri, et ludant coram nobis; ludant, » id est duellum; duellum enim est latus spectandum: sicut lupi ludit cum ovibus, canis cum lepore, felis cum mure, cum eum laniat et vorat. Porro vox « lusit » significat Davidis non modo virtutem ac juvenila robur, sed singularem quoque dexteritatem ac strenuitatem: quippe qui « per modum ludentis facili conatu ac delectabiliter leonem occidit, ac si agnum interficisset; et in ursis similiter fecerit sicut in agnus ovium », inquit Hugo et Dionysius.

Allegorice: « Christus leonem et ursum strangulavit, quando ad infernus descendens omnes de eorum faecibus liberavit, » ait S. Augustinus, serm. 197 *De Tempore*. Huc facit Apophthegma R. Juda in *Pirké avoth*, id est in *Apophthegm. Patrum*: « Audaceum te oportet esse ut pardum, alacrem ad cursum et expeditum pedibus quasi capream; sicut aquilam regiam et solarem volarem, omnia pre agilitate corporis penetrantem: Jenique ad instar leonis ejusdem strenuum ac bellicosum, forte et magnanimum ad mandandum executioni Dei ac patris tu voluntatem. »

Similiter modi viri obedientia, innocentia et sanctificatio eximi lusere cum leonibus. Joannes Anachoreta ab Abbate per jecum suis adducere lenam, protinus ad eam accedens: « Abbas meus, inquit, præcipit ut aliquem te, et perducas ad eum; » quare eam cepit, ligavit et ad Abbatem perduxit. Hec est vis, hic latus obedientie. Ita Rufinus, lib. III *Vitar. SS. Patrum*, num. 27. Gerasimus (falso aliqui, vicinia nomine decepit, id adscripere S. Hieronymo) Abbas, leoni spinam et pede evelles, ita eum circuavit, ut ciliellas instar asini dorso ferret; at moriente Gerasimo et sepulito, sepulture eius incumbens leo lugens ejuslansus, eidem quasi homo, immo patre suo commoraretur et consolperetur. Ita Joannes Moschus, in *Prato spirituali*, capite xcvi. Cum S. Antonius sepeire vellet S. Paulum, primum eremitam, accurerunt ad eum duo leones, qui fossam ungubus effoderunt, in qua Paulus sepeiretur, ac dejecta cervice benedicitionem ab Antonio postulantes, ea impetrata, leti ad sua redierunt. Ita S. Hieronymus, in *Vita S. Pauli*. Ideo Moschus, cap. LVIII, narrat Julianum Stylianum jussisse leoni multa danna provincie inferenti, utex provincia excederet; ac leonem obdientem illico excessisse. S. Sabbas Abbas sub vesperam ingressus cavernam, in qua leo suos ale-

bat catulos, jussit leoni vel secum manere vel, si id nollet, sibi locum cedere. Cessit leo, et cum catulis excessit in aliud spelunca. Ita habet ejus Vita. Simeon Priscus hospitibus a via aberrantibus duos leones, quasi ludens vias duces assignavit, qui prouide eos secure recto itinere deduxerunt. Eider leo in spelunca jussus locum codere, cessit, quin et botrum atullit dactylorum. Ita Theodoretus in *Philotheo*, cap. VI.

Ita Sancti ludunt cum leonibus, lupis et feris, eisque imperant tanquam servi Domini, Dei, amici, imo patri sui. Tanta est virtus innocencie et sanctificationis, ex qua Adam primitus, et qui cumque postmodum ad primavam integratatem accesserunt, bestias et feris, qua famulis suis, vice Dei imperant et dominant sunt.

Sie S. Franciscus Iusit cum avibus et lupis; Eugubii enim lupum populo mire infestum elevarit initio cum eo, quasi animal rationale esset, pacto, quod ille nullum laderet vivens, et vicissim ives illum altere tenetur. Ita convenienter in publico foro inter utrosque, premissa conatione, qua vir sanctus ostendit animalia hæc ferocia subiuste a Deo immitti, ut peccantem populum sui moneat offici, et ad vitam honestam reducat. Vixit per biennium inter eos ingrediens etegredens lupus, sua contentus reflectione quotidie sibi a civibus presertim; ad cuius conspicuum omnes exercitabantur ad Dei laudes, et majorem S. Francisci reverentiam, qui de more eum fratrem lupum appellabat; ob creationem enim omnibus communem, creaturem quasi libet vocabat fratres et sorores, utpote filios unius Dei creatoris. Ita Waddingus, in *Annalibus Minorum*, anno Domini 1222, num. 18, qui et subdit porcam a S. Franciso mandat, eo quod agnieldum occidisset, illico agrotato corpore, ac tertio die mortuam.

Moraliter, vir fortes et magnanimi ludunt cum leonibus, quando occurrentes in via Dei et virtutis difficultates, persecutions, obices quantumvis arduos, heroice illæsi et quasi ludibundi transendent et superant, dicentes: « Omnia vincit amor (Dei), et nos cedamus amori. » Sons ergo cuique leo datus, isque superandus est. Sie S. Antonius demonibus in specie leonum et luporum sibi insultantibus illusit, eosque irridens dissipavit. Demot enim, si eum times, terribilis erit ut leo; sin despicias, infirmus et abjectus erit ut formica. Unde myrmecoleon, id est formica leo, vel formicarius leo, vocatur a Septuaginta, *Job* iv, 11, ut ibidem explicat S. Gregorius. Audi S. Antonium, apud S. Athanasium: « Una, inquit, est ratio vincendi inimicum, letitia spiritualis, et animus Dominum semper cogitantis jugis recordatio, que demonum ludos quasi sumum expellet. »

Secunda est haec laus Davi, quod leones et ursos quasi ludens interficeret. Sequitur tercia de prostrato Goliath.

¶ 4 et 5. NUMQUID NON OCCIDIT GIGANTEM, ET ABSTU-

LIT OPPROBRIUM DE GENTE? IN TOLLENDO MANUM, SA FUNDI DEJECT EXULTATIONEM GOLIE. — Syrus

Maximus suam funda, et contrivit universa superbiam Golie, q. d. David juvenculos occidit

gigantem Goliath, qui exprobabat castis Saul,

et Hebreorum infirmitatem et ignaviam, ac singulos eorum provocat ad duellum; idque fecit

expedit et facile, scilicet extollendo duntaxat

manum, eaque rotundum fundam, qua saxum ita

validi et dextere intorsit, ut illud infixerit in

frontem Goliath, itaque eum prostraverit, ac pro-

proprio gladio caput illi amputarit. Nota: Pro ex-

sultatione grece est τυρπίας, quod tam super-

bium, ut vertit Vatablus, et jactantum, quam ex-

ultationem significat. Prodibit enim in duellum

contra Davidem Goliath exultabundus et

jactabundus contemnens Davidis juventutem,

quasi certus de victoria, et illico eum mactatus;

sed David hunc eum fastum et exultationem re-

udit, tum voce audacter ei necem cominan-

do: « Veni, inquit ad me, et dabo carnes tuas vo-

tilibus celo et bestiis terra; » tum lapide quo in

terram eum dejeicit.

Ubina, primo, prudentiam bellicam in Davide;

cum enim, parvus et inermis, impar esset Goliath

giganti et armato, nee quomius cum eo pedem

conferre posset; eminus rem gesist, et jactu la-

pidis hostem prostravit, ut nunc faciunt soloperte-

ri, qui licet debiles validissima hostium cor-

pora glande plumbea sternunt.

Adverte: Pro « Goliath » dicit « exultationem

Golia, » ac si illo in homine nihil esset nisi ar-

rogantia, plusque superbie atque elationis ha-

beret ille, quam carnea molis et robustus. Quan-

dam David non gigantem, sed gigantis arrogan-

ti et elationem dejecisse ac peremisse videtur.

Goliath immajor gigas pravo et superbo judicio

suo, quam corpore fuit. Apposite regius Vates

cecinit: « Decidant a cogitationibus suis, » *Psalm.* v.

« Prophetia est, non maledictio, » ait S. Augus-

tinus. Exultus hic nimurum est superborum, qui

tandem ex altissimis aequa ac vanissim surarum

cogitationum in ipso fundatis vento castellis ac

montibus, in immensam calamitatum profundati

miseri precipitantur. Hoc est quod in Moab

arguit Isaías, cap. XVI: « Audivimus superbiam

Moab; superbis est valde. Superbia eius et arro-

gantia eius plusquam fortitudo ejus. » Ubi S. Cy-

rilius: « Bellum, ait, gerit Deus cum super-

erbicium, siveque nature ignorantem imbecilli-

tatem. » Hoc facit proverbium vulgo celebre:

« Gigantum arrogantia. »

Nota secunda: Siracides dicit: « Saxo funde-

dejicit exultationem Goliath; » non autem dicit:

Saxo occidit Goliath. Unde nonnulli cum Josephy

censem Goliath iecu lapidis non fuisse occisum,

sed prostratum duntaxat et osiptum, quem deinde

David gladio amputando caput occiderit. Alii ta-

men censem Goliath ipso lapidis iecu fuisse occisum; quia David tanto impetu lapidem vibravit in frontem Goliae, ut is fracto osse fixus haeraret in cerebro, illudque pariter frangeret et dissiparet; fracto autem cerebro, necesse est hominem emori. Ita censem Theodoretus, Abulensis et nosster Salianus in *Historia Davidis*. Prior sententia magis flavet Scriptura, *I Reg.* cap. xvi, 50, dicens: « Tali gladium ejus, et eduxit eum de vagina sua, et interfecit eum. » Ergo gladius, non lapide occisus est Goliath; ut qui in eodem superbo gloriarabat, eodem misere interierit. Ita David iustum cum Goliath, sicut userat cum leone et ursu; adeoque ille lumen cum feris, hujus cum gigante fuit specimen et preludium. Preclare S. Augustinus, lib. VIII *Confessionum*, cap. iii: « Triumphant, ali, vicit imperator, et non viceisset, nisi pugnavisset. Et quanto magis periculum fuit in prælio, tanto maior gaudium in triumpho. »

6. NAM INVOCAVIT DOMINUM OMNIPOTENTEM, ET DEBIT IN DEXTERA EJUS TOLLERE HOMINES FORTES IN BELLO (SYRUS: *Dedit in manu ejus fortitudinem ad occidendum gigantem beligerum*), ET EXALTARE CONNU GENTIS SUE. — « Dedit in dextera ejus, » siluet *zzz*, ut habent Graeca, id est *robur*. Hinc patet Davidem prostravisse Goliath viribus non suis, sed Dei; invocans enim Deum ante duellum, hausit ab eo tuotum robur, ut unius lapidis iecurum carneam (sic enim Goliath vocat S. Chrysostomus, homilia 48 *ad Populum*) depeccerit, et e medio sustulerit, enque ratione exulerit « coru, » id est robur, vires, casta, decus et gloria, « sue gentis, » puta Hebreorum. Ex hoc loco liquet Davidem ante duellum humili et fervida prece invocasse Dei openi, ac suis diffusum viribus, sum divinis, alacram in prælim procurrerisse; et si id tacetur in lib. *Regum*. Atque hec fuit causa tum roboris illi additi, tum victorie per illud obtente. Addit: Publica illa protestatio Davidis, qua, contra Goliath procedens, ait: « Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo; ego autem (inermis) venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agnitionis Israel, quibus exprobasti hodie, et debat te Dominus in manu mea, et percussiam te » (ex quibus verbis liquevit Davidem a Deo promissionem victory accepisse, ideoque intrepidi iniisse duellum totus titulus impar), interprativa fuit Dei et divini auxili invocatio. Denique tradunt, vel fabulantur Rabbini Davidem iaq idibus suis, quibus dejecti Goliath, inscripsisse nomen Dei et Patriarcharum, puta Abraham, Iacob, Mosis, Aaron et Ioseph, itaque eum superasse. Idem tradit Philo, vel potius Pseudophiloro in *Antiquitatibus Biblicis*.

Immitentur Davidem duces et milites, ut Dei openi invenient ante prælum; item fideles quilibet dum in tentatione contra mundum, carnem et demonem decertant; oratio enim dat robur ad vincendum. Si hoc robore tantum, etque strenue cooperentur; si, inquam, tantis animis, quantis Da-

vid, invadant suum Goliath, puta summum vitium capitale, sive illud superbia sit, sive gula, sive avaria, utique illud superabunt et resecabunt. Ha S. Wenceslaus rex Bohemia, a Radislawo, duce Curiensi Bohemiam invadente, provocatus ad duelum, illud acceptavit, ut bellum duello, et populi periculum suo unius redimeret. Deo igitur suppliciter invocato, equum vir sanctus concedidit; ac mox adversarius ejus vidit illi ab angelo hastam porrisci, et vero ab eodem haec vox monitionis: « Noli ferre. » Quo viso perterritus, ex equo desiliit, et ad pedes Sancti procedit veniam petens: quem ad parecendum quam ad uincendum paratiorem inventit. Ita habet *Vita S. Wenceslai*:

Hinc patet, Davidis hoc duellum cum Goliath fuisse licitum et sanctum, tum quia insidiente Deo intum, tum quia auctoritate regis Sauli ad recognoscere reipublicam defensionem suscepimus. Seus est de duellis que privata auctoritate, ad private injuria vindictam capessuntur; haec enim plane illicita, injusta et scelerata sunt, ideoque gravissimum penitus a sacris Canonibus et Concilio Tridentino castigata.

7. SIC IN DECEN MILIBUS GLORIFICAVIT EUN, ET LAUDAVIT EUM IN BENEDITIONIBUS DOMINI, IN OFFERENDO ILLI CORONAM GLORIE.—Ita legunt Romani, item Greci Complutenses et Romanii, scilicet *zr*, id est *sic*; hoc est, hac de causa, propterea, scilicet propter profligatum Goliath. Simile est *Joen.* cap. iv, 6: « Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem: » sic, id est propterea, scilicet propter fatigacionem sedebat. Pro *zr*: Tigrina legit *zr*; id est *is*, scilicet *zr*; id est populus vel gens, que praecessit, aut Deus; unde verit: *Is ei gloriam tribuit decem milium (casorum, inquit Vatablus), et commendationis Domini*, id est suis, redditum laudandum, et ei *diademata gloria detulit*. Sensus est, q. d. Populus, et Deum per populum (puta moenia et incitans ad hoc populum) Davidem ob casum Goliath glorificavit in decem milibus, » id est perinde ac si decem milia Philistinorum percessisset: tanquam estimabatur unus Goliath, ex quod ipse tota Hebreorum castra sui timore perculerit, dum singulos eorum provocavit ad duellum; quod nemo ausus fuit acceptare, nisi solus David, qui eo prostrato tota Hebreorum castra metu et probe liberavit, ac in certaina Victoria spem erexit. Aliud est ad quod populus Davidi a duello cum triumpho revertentis acclamat: « Percussit S. mille, et David decem milia, » *I Reg. xviii*, unde Syrus: *Propter hoc laudaverunt eum multiores in decem milibus: Modicus præstans est, et contrivit hostes sibi undique circumstantes.*

Rursum Deus per populum « laudavit Davidem in benedictionibus Domini, » id est suis (est hebraismus in Scriptura creber et obvius), hoc est ingentibus, divinis, Deoque dignis, quando scilicet obtulit illi coronam glorie, » id estre-

giam *zr*, et coronam, creando illum regem et coronat et coronam, creating illum regem Israelis; haec enim regni oblatio magna fuit laus et benedictio Davidis; tum enim populus laudans acclamat Davidi: « Vivat rex David, vivat Goliath victor, vivat dominus Philistinorum. Aliud ad *Psalm. xx*, 4, quo populus ad litteram gratulatur salutem et victoriam Davidi, et allegoricem Christo pro hominum redemptione. Ita S. Augustinus, Hieronymus, Athanasius et Eusebius, *ibidem*. Ait enim: « Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedine, » putu ostendit in capite ejus coronam de lapide pretiosa. » Sensus est: Nos Israelites gratulamus Davidi victori et regi nostro: « Quoniam tu, Domine, prævenisti eum in benedictionibus, » id est beneficis, « dulcedine, » grecie *zr*, id est bonitatis et benignitatis, scilicet Dei, q. d. Beneficis benignissimis et dulcissimis benignissimi et dulcissimi bei prævenisti Davidem ante ejus meritos, immo antequam ipse peteret; dum effecti ut omnium honorum affluentia et ultra obveniret, ac presertim dum eum regem creasti, et coronam regiam e gemmis pretiosis adornatam capiti ejus imposuisti. Est haec quarta laus Davidis, puta acclamatio populi gloria, et oblatio regni; regnum enim ei a topo lotum delatum est.

8. CONTRIVIT ENIM INIMICOS UNDQUE, ET EXSTRAVIT PHILISTIUM CONTRARIOS USQUE IN HODIENUM DIEM: CONTRIVIT CORNU IPSUM USQUE IN ETERNUM. — Syrus, usque hodie: Graeca, omisso *zr* enim, sic habent: « Contrivit inimicos in circuitu, et *zr*, id est destruxit, exstirpavit, et ad nihilum rediit, Philistium adversarios; usque hodie contrivit coram eorum. » Est haec quinta laus Davidis, scilicet quod Philistinos dominantes Israeli eique ob easum Saulum regem insultantes compresserit, immo contriverit; non quod omnes occidit, sed quod formidissimum eorum cessis reliquias sibi et Israeli subjugari, adeoque atriverit *cornu*, » id est vires, regnum et gloriam ipsorum, ut deinceps amplius Hebreis imperare nequeriverit.

Noster nervosius addit *zr*; significat enim causam, cum populus ita glorificaret Davidem, ut eum regem suum crearet, quia scilicet ipse credit Goliath, viresque Philistinorum, qui perpetui fore hostes Israeles, assiduis preliis et victoriorum detribit; illi enim meruit rex creari. Unde et rex factus copta proscenit, eosdem prorsus profugavit, juxta illud *I Reg. viii*, 1: « Percessit David Philistium, et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Philistinum. »

Quocirca eadem et plura elogia tribuan Davidi, que nuper Stephano Battereo invito Polonia regi, Moscoviam domitori, et Turcam terrori attribuit Stanislaus Roscius, lib. III *Vita Cardinalis Hosii* sub fine, cap. x: « Rex, inquit, omnium seculorum memoria et predicatione dignissimus. Omnim plane regiarum et heroicarum virtutum laudibus et exemplis ad imitandum abundans, in Ecclesia Dei plusquam sacerdos.

In republica plusquam rex. In exercitu plusquam Imperator. In acie plusquam miles. In judicio plusquam Jurisconsultus. In dicendis sententias plusquam senator. In adversis ferendis plusquam vir. In publica tuenda libertate plusquam civis. In amicitiis colendis plusquam amicus. In coniectu plusquam familiaris. In venatione plusquam leo. »

9. IN OMNI OPERE DEDIT CONFESSIONE SANCTO ET EXCELSO IN VERBO GLORIE. — Syrus: *Propter hoc dedit verba in voce confessionis et honoris, puta gratiarum actionis et laudis, Vatablus: In omni opere suo laudem summo numero honorifica oratione tribuit. Sexta est haec laus Davidis, q. d. David omnem suam fortitudinem, omnem victoriam de Goliath et Philisteis, omnia praecella sua facinora attribuit, non sibi, sed Deo; quo circice in omni opere a dedit confessionem, » id est haudem « Sancto, » q. d. Totam operis laudem adscripsit Deo, non sibi; Deo, inquam, qui est sanctus per essentiam, ideoque omnium sanctorum et heroicorum operum, quae David et Sancti faciunt, fons, scaturigo et causa. « Et Excelso in verbo glorie, » q. d. David omnium praecellarorum et excelsorum operum suorum gloriam assignavit, non sibi, sed Deo excelsi; ideoque eum laudavit et glorificavit hymnis verbisque magnificis et gloriiosis, ut facit in Psalmis, ubi crebro Deum his titulis celebrat: « Dominus illuminatio mea et salu[m] mea; Diligam te, Domine, fortitudo mea; Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus; Protector meus, et coru[m] salutis meae, et susceptor meus; Dominus regit me, et nihil mihi derit, » etc.*

Discamus a Davide omnem laudem honorum operum que facimus, in Deum referre, ut dicamus cum Isaia, cap. XXVI, 12: « Omnia opera nostra regimur et peruersa es nobis, » ac cum Psalme, *Psalm. cxii*, 9: « Non nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam; » ac cum S. Paulo: « Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celisticis in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, et esseimus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate, » *Ephes. 1*, 3; et cap. x, 10: « Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quae preparavit Deus ut in illis ambulemus, » Porro David expressus fuit typus Christi. Unde omnia que David fecit Synagogæ Judeorum, eam formans, ornans et defendens contra inimicos temporales, eadem luculentis modo Christus præstatit, præstatque Ecclesiam Christianorum, eam fundans, decorans et protegens contra hostes spirituales. Ita Rabanus et alii passim.

10. DE OMNI CORDE SUO LACDAVIT DOMINUS, ET DILEXIT DEUM, QUI FECIT ILLUM: ET EDIDIT ILLI CONTRA INIMICOS POTENTIAM. — Syrus: *In omni corde suo dixerit creatorum suum. Est amplificatio, q. d. David non labitur, non ex parte, non frigide, non*

remisse, sed ex « omni, » id est ex toto « corde» laudavit Deum, dicens : « Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo. » Porro laudis huius causa fuit dilectio, quia scilicet ex « omni, » id est ex toto corde dilexit Deum, idque ob duos titulos et rationes. Prior est, quia Deus « fecit, » id est creavit « illum. » David ergo quasi creature totum suum esse, totum bonum, quantum quantum erat acceptum retulit Deo creatori. Unde Vatabulus verit : *Toto corde decantavit creatorem suum, et amavit.* Posterior, quia idem Deus qui fecit illum, dedit « illi contra iniuriosos potentiam, » q. d. David ex toto corde sua dilexit Deum tanguum suum bellum ducem, victorem et triumphatorem, dicens : « Benedictus Dominus Deus meus, qui doet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum, » Psalm. cxliii. 1. Et cum Paulus : « De gratias, qui semper triumphat (triumphare facit) nos in Christo Iesu, » II Corinth. ii. 14. Quocirca S. Chrysostomus, homil. De David et Goliath : « Sanctissimus homo, inquit, secundum cor Dei, quidquid Deus cogitat, gerit; quidquid mente concipit, perficit. Dum enim cordi Dei cor proprium jungit, et mens eius mentem suam annexat, hoc est ut que vult Deus velit, et que non vult, similliter nolit : sicut eum Dominus individuus amore et conjuncta charitate dilexit. » Et Ireneus, lib. IV, cap. xlv, loquens de Davide : « Faciebat, inquit, omnia secundum consilium spiritus, et placet Deo. »

Quare vero S. Chrysostomus, in Psalm. L. : « David, inquit, in regali culmine monachi vitam imitabatur. » Et homil. 30 in Genes. : In purpura et diademate monachorum vitam transcendebat. • Davidem imitatus Theodosius Imperator : « Palatium sic dispositus, ut hundam alienum esset a monasterio, » alt Socrates, lib. VII, cap. xxii. Unde in eo S. Pulcherius cum sororibus suis, que a Theodosio, in virginitate et Dei laudibus Deo jugiter servit. De quo vide nostrum Raderum in Aula regia.

Moraliter, disse hic perfectionem Davidis, et cuiuslibet Sancti, consistere in continuo amore et laude Dei, ut ex toto corde Deum amet et laudet; idque non tantum quando cum Deo orando vel psallendo versatur, sed etiam quando externa regni, familiæ, proximorum, que ac propria negotia curat et agit. Amor enim Dei haec omnia ex Deo, ejusque charitatem spiritu optime et suavissime conficit, ita ut non solum affixa Deo sine distinctione se extendat ad res externas peragendas, quasi instrumentum Dei illam omniaque ejus opera regentis et gubernantis; quo sit ut et ipsa Deo confisa, sibique diffusa, tota Deo unatur, ex eoque pendeat, ac consequenter sine divisione imperterrita et facile se porrigit ad ea, quae sunt salutis proximorum, procuranda; procurat enim ea quasi negotia Dei sui, quem intime amat et colit; idque ex virtute et spiritu, quem suggesterit ei Deus. Simile est in circino : circini enim pes unus ha-

ret fixus in centro, alter vero circumductus circumscribit peripheriam, sive circulum perfectissimum; quia enim unus pes harer in centro, hinc illi alterum dirigit, ne qua exorbitet, sed circumactus circulum undequaque aque a se distans, ideoque exactissimum describat. Simili enim modo cor per charitatem affixum Deo, movet manus, pedes, oculos, etc., ad auxilium proximorum, cunctaque ex Dei misericordia et amore faciliter, sanctissime et felicissime conficit. Qui ergo vult brevi et facili compendio evadere ad perfectionem et eximiam sanctitatem, plurimumque mereri; hic cerebro per diem, immo hqam, fieret actus amoris Dei super omnia, immo omnes suos actus externos hoc actu charitatis interno imparet, informet, deaeret et vivificet. Si omnes ejus actus erunt actus charitatis, non tantum proximi, sed et ipsius Dei, totaque ejus vita erit continua laus et amor Dei, ut, si comedat, bibat, dormiat, studiet, doceat, concionetur, etc., non nisi ex amore Dei id faciat; ideoque initio operis, et subinde in medio eius, illud totum Deo per amorem offerat, dicatur : Lumen, cupio comedere, dormire, studere, etc., non ut satisfaciam gule, natura, ambitioni, curiositat, etc., sed pure et simpliciter ex amore tui, ut tue voluntati et ordinationi satisfaciam, ac per illa fortior et optior fiam ad te amandum, atque ad alios tuo amore et laude inflammandos.

Porro ut mens ad hunc perfectionis apicem evadat, oportet ut exercet se in meditatione presenti Dei, ut scilicet student Deum sibi ubique proponere presentem, in eumque quasi sumnum bonum totu cordis affectu et amore feratur. Quam ad rem multi sunt modi et praores. Fasili sunt ha : prima, si quis Deum quasi spiritu per celum, aerem, terram omnesque creaturam diffusum, qui omnes sustentet, vegetet, robore sibi representet; secunda, si Deum in corpore et anima sua ultraque conservantem, unientem, vivificantem inueniantur; tercia, si Deum ad omnes actiones suas, presertim spirituales et supernaturales, concurrentem, sibique cooperantem, immo quasi socium se adjuantem, aspiciat; si enim mediator, si amo, si spero, si quid aliud ago, Deus mihi intime praesens est, et ad has actiones concurrat, immo impellat; quarta, si Deum incarnatum, putu jacentem in praesepio, concionantem, ut in cruce pendentem, prout sibi facilius et delectabilius est, mente efformet, quasi coram eo omnia agat, illique omnia offerat; fasili enim inphantasia, utpote corpore, et um corporeum quam incorporatum concipere et effingere possumus quinta, si sacerdos est, et quotidie, ut per est celebrat, excusat fidem vivam, qua vive apprehendit Dei Filium, Christum Dominum gloriam realiter, personaliter et substantialiter in altari per verba consecrationis presentem sisti, manducari, et in stomacho manere, quamdui species sacramentales manent; iis vero per calorum at-

, eundem manere virtualiter, perinde ac manet virtus cibi vel vini generosi postquam a stomacho conversus est in substantiam manducantis; hac enim virtute cibus hominem alit, auger, roborat, leffticeat. Idem facit Christus in Eucharistia, ibi enim est cibus noster. Quare sacerdos cum Christo, vel personaliter, vel virtualiter, presente et existente in anima sua, familiariter et jugulariter converstetur, illum venerabit, amet, adorat, illi suus et aliorum, immo totius mundi miserias allegat, poseens gratiam et opem. Ita semper instat Henoch et Noe, non tantum eum Angelis, sed cum ipso Deo ambulabit, ipsum unicum toto cordis affectu diligat, colet, venerabit, laudabit et glorificabit.

Exemplum perenans Dei laudis et amoris vivum et extimum Sarcides hic statuit Davidem : David enim, ut taceam ejus gesta in libro Regum descripta, in Psalmis non aliud facit quam psaltero, id est laudare Deum, sumuque in eum amorem et affectionem eximium exprimere. Unde identidem ingeminat : « Diligam te, Domine, fructu mea; Dilige Dominum, omnes sancti ejus; Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem deprecationis mee; Quam dilecta tabernacula tua, Domini virtutum! » conspicitur et deficit anima mea in atria Domini; Quoniodi dilexi tecum tuam, Domine? tota die meditatio mea est, » etc. Ex quibus liquet, quod David plenum fuisset amore ac laude Dei; et haec enim plenitudine in his jubilationibus, amores et suspiria ad Deum assidue prorupit, indeque totum Israeles regnum, ex Deo sapienter, fortiter, suaviter et feliciter per 40 annos rexit et gubernavit. Quocirca David ab Euthymio, Praefat. in Psalm., vocatur « divinus Orpheus », scilicet per psalmos suos animorum tumultus sedans, et undas cogitationum compescens, ait S. Basilius, homil. 4 in Psalm. I.

Davide sequitur S. Augustinus, presertim in libro Confess. Audi eum, lib. X, cap. xxviii : « Cum inhesero tibi ex omni me, nusquam erit mihi dolor et labor, et viva ex vita mea, tota plena te. Nunc autem quoniam quem tu imples, sublevas me; quoniam tu plenis non sum, oneri mihi sum. Contenduisti letitia mea flendi cum letandis mercoribus, et ex qua parte stet Victoria nescio. Haec mihi, Domine, misere mei. » Et cap. XXIX : O amor, qui semper ardes, nunquam extinguisur! charitas Deus meus, accende me. Continentium jubes; da quod jubes, et tuba quod vis. »

11. ET STARE FECIT CANTORES CONTRA ALTARE, ET IN SONO FORUM DULCES FECIT MODOS. — Grace pán, id est modulationes et melodias. Complutensis addunt : Et quotidianus laudabant in cantibus suis; Vatablus : Cantatores constituit ante aram qui suaves sono suo cantus ederent, carminibusque suis laudes agerent quatuor; Syrus vero : Quotidianus semper laudes suas (cantica sua) dicebat coram al-

Consona quem celebrant modulati carmina David, Et responsori feri aera vocibus. Amen.

Porro usus, fines et fructus psalmodie multos et magnos assignant SS. Patres. S. Chrysostomus,

aefat. in Psalm. xli: « Nihil, ait, animalia sequuntur et a terra liberat, et exsolvit a vinculis corporis, et amore sapientiae afficit, et ut res omnes ad hanc vitam pertinentes irrideat, proficit, ac versus modulatus, divinum cantuum numero compositum, etc. Idecirco Deus Psaltes construxit, ut ex ea re simili caperetur utilitas et voluptas. » Psalterii enim argumentum est, ut omnia gesta tum vateri Testamento, tum gerenda in novo per modum laudis recensent. Psalterium ergo est compendium et breviarium totius S. Scripturae, epitome et registrum Bibliorum, consummatio totius Theologicae paginae. Est haec definitio magni Dionysii Areopagite, *In Eccles. hierarch.* cap. iii. Psalmorum liber, ait S. Basilus *Proem. in Psalmos*, quidquid in Prophetis, Lege, historiis utile est, id omnia complexus est; futura predicti, historias narrat, leges vivendi prescribit, agenda precipitat, et, ut verbo dicam, commune disciplinarum et documentorum est promptuarium. Et inferius: « Psalmus est animarum tranquillitas, pacis arbitrus, turbas et fluctus cogitationum compescens, iracundiam mollit. Psalmus amicorum conciliator, dissidentium conjugatio, inimicorum reconciliatio; quis enim inimicum existimat eum, cum quo unum ad Deum vocem emittit? Quare quod maximum est bonorum omnium, charitatem praestat psalmorum commodatio. Psalmus demones fugat, auxiliarios angelos advocat; in nocturnis terroribus securitas, in diurnis laboribus requies est, infans tutela, junioribus solatium, mulieribus honestissimus ornatius; soliditudines celebres facit, elementum incipientibus, incrementum proficiens, firmamentum perfectorum. Psalmus est vox Ecclesie, ac festos dies illustiores reddit, et perfundit gaudio. Psalmus est Angelorum opus, reipublice functio, spirituale thymiana. » Haec sunt S. Basilius.

S. Basilio pene ad verbum adstipulatur S. Augustinus: « Psalterium, ait, communis quidam doctrine thesaurus est, et universis animis passionibus, que humanas animas varie angunt, subvenit; psalmus signifer est pacis, spirituale thymiana, exercitium celeste; luxum reprimit, sobrietatem suggestit, lacrymas movet. » Hoc et plures S. Augustinus, *Profut. in Psalmos*, qui et idipsum sese expertus profutetur, lib. IX *Confession. cap. vi:* « Quantum, inquit, flevi in hymnis et cantibus tuis, suave sonantis Ecclesie tua vocibus commotus acriter! Voces ille influenter auribus meis, et eliquabatur veritas tua in cor meum, et ex ea astubabat affectus pietatis, et currebant lacryme, et bene mihi erat cum eis. »

Narrat S. Gregorius, IV *Dialog. cap. xlvi*, Merulum virum religiosum assidue psalmodie intentum, oculis fuisse coronatum: « Hunc, inquit, per nocturnam visionem dictum est: Paratus es, quia Dominus jussit migrare te. Cumque

ille non habens se sumptus ad migrandum diceret, responsum protinus audivit, dicens: Si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. Quod cum semel audisset, et magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia eidem verbis est admonitus. Tunc post quinque dies febre corruptus, cancri fratribus orantibus dentibusque defunctus est. Alius etiam frater in eodem monasterio Merulus dicebatur, vehementer lacrymis atque elemosynis intensus. Psalmodia vero ex ore illius paucis tempore cessare conseruerat, exceptio cum aut alimentum corpori, aut membra dedisset spongi. Huic nocturna visione apparuit, quod ex aliis floribus corona de celo in caput illius descendebat. Qui mox molestia corporis occupatus, cum magna securitate animi atque hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulcrum dum Petrus, qui nunc monasterio praesedit, sibi sepulcrum fasces post annos quatuordecim voluerat, tanta, ut asserit, de eodem sepulcro illius fragrantia suavitatis emanavit, ac si illic florum annum fuisse odoratissima congregata. Quia ex re manifeste patuit, quam verum fuit, quod per nocturnam visionem vidit. »

12. ET DEDIT IN CELEBRATIONIBUS (id est celebratiibus festorum) : has enim significat Graecum *ἐπάγει*; DECUS, ET ORNAVIT TEMPORA USQUE AD CONSUMMATIONEM VITE, UT LAUDARENT NOMEN SANCTI DOMINI, ET AMPLIFICARENT MANE DEI SANCTITATEM. — Pro decus graece est *ὑπέρτασμα*, id est decimationem, decorum, speciem, ornatum, q. d. David celebratiibus et festis addidit decus, dum statuit ut in iis Levite psalmos Deo alienis in modum chorus concineret, dumque iis addidit cantores eximios, qui eosdem voce æque ac organis, cymbalis, ceterisque instrumentis musicis deorsum harmonia personarent; ut nunc vienam festorum decus esse insignem musicam et organa. Atque hac ratione tempora festorum ornata quadam vixit, puta usque ad mortem, sanciendo ut Levite et cantores laudarent nomen sanctum Domini, « et amplificarent », id est canendo celebrent, magnificarent et exaltarent, grace i.e., id est personaliter, resonarent, « Dei sanctitatem. » Inter omnia enim Dei attributa sanctitas Dei est colenda, adoranda, hymnis et laudibus celebranda; Deitas enim est increata et immensa sanctitas; ac per essentiam sancta sacrae majestas, ab omnibus hominibus et angelis summe veneranda, laudanda et glorificanda. Unde Isaías, cap. vi, v. 7° dit Seraphinos acclamantes Deo: « Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum. Hinc Sancti, qui participant Dei sanctitatem, participant et veneracionem; unde sunt Deum colimus latraria, sic Santos dulia, et B. Virginem colimus latraria, et Sanctorum regiam, hyperdulia.

Alli vertunt: ut a tempore matutino resonard sanctuarium Dei laudibus et hymnis; sanctum enim hebreice vocatur *υπόρος*, id est compunctus diceret: « Peccavi Domino. » Unde illico audiuit a Nathan: « Dominus quoque transiit peccatum tuum, » It Regum xii, 13. Est haec octava laus Davidis, quod Deus eum ita adamavit, ut peccata gravia ei condonari, ne ob ea ipsum abjecerit, ut abjecti Saulum, sed regnum

ipsi et posteris eius stabiliter usque ad excidium Hierosolymae. Quare pominetia et reconciliatio Davidis cum Deo non solum ipsi, sed et Salomonis ceterisque posteris profuit. Unde S. Ambrosius, lib. I *Apolog. David*, cap. ii: « Nullum, inquit, attulit lapsus impedimentum, sed velociatis incendiua cumulavit, et acrior ad currendum surrexit. »

Nota hic mirum fragilitatem Davidis, et ejuslibet hominis sancti. David enim vir secundum eum, sui avi angelus, sanctificatus par quibusvis Patriarchis et Prophetis, ecce tibi ad conspectum unius feminae labitur in enormia peccata sua in Deum desiderans, ardoribus, laudibus, zolo, pietate, omnique virtute heroicis. Quncira noster Pineda, in *Salom.* lib. I cap. ii, num. 8, concludivit Davidis saeculo nullum inter Israelitas, nemus inter Gentes, Davidi fuisse patrem aut supponere in sanctitate, immo Davidem in ea non fuisse minorem Abrahamo, Isaac et Jacobo; quin et Davidem fuisse sanctiorem Abramam diserte doceat Abulensis, *Math. xxii, Quest. CXXXIV et CLIV*, Salmeron, tom. III, *tractat. 16*, et favet S. Chrysostomus, in cap. i *Math. hom. 2*. Eundem Josia, Ezechia, ceterisque regibus fuisse sanctiorem doceat Baradus, lib. III *sue Concordie*, cap. xv, et consentaneum ceteri.

13. DOMINUS PURGAVIT (Syrus, dimisit; Vatablus, absolvit) PECCATA IPSIUS. — Pro Dominus, Rabanus, Iansenius et alii legunt *Christus*, siue expoununt, q. d. Peccata Davidis purgavit Christus; tum qua Deus (Dei enim solus est condonare peccata), tum qua homo; quia per merita futura Christi previsa a Deo, Deus condonavit peccata Davidi et alii Sancti veteris Testamenti: unde Christi dicitur « agnus occidus ab origine mundi. » Apocal. xii, 8. Rursum ali pro *Christus* legunt « spiritus », nimis ex *ἀρπάζω*, facili vicinari literarum flexu et lapsu depravatum est *χριστός*, id est *Christus*, quod cum scribe non caperent (eo quod Christus needum natus esset temporis Davidis) pro *Christus* substituerunt spiritus.

Verum legendum est *χριστός*, id est *Dominus*, sic enim legunt Romani et Graeci Complutenses ceterique. Sensus est, q. d. Dominus peccata homicidi quo David occidit Uriam, et adulterii quo meechatus est cum Bersabe uxore Uriie, purgavit, mittendo ad eum Nathan prophetam, qui eum corripiens ad penitentiam inflexit, ut David compunctus diceret: « Peccavi Domino. » Unde illico audiuit a Nathan: « Dominus quoque transiit peccatum tuum, » It Regum xii, 13. Est haec octava laus Davidis, quod Deus eum ita adamavit, ut peccata gravia ei condonari, ne ob ea ipsum abjecerit, ut abjecti Saulum, sed regnum

ET EXALTAVIT ETERNUM CORNU EUM. — « Cornu symbolum est roboris, regni, victoriae et glorie, ut ostendit Daniel, vii, 8. Hec enim Deus Davidi dedit in eternum; tum quia ea possedit David in posteris, quamdui duravit Synagoga et respublica Israelis, usque ad eum excidium per Chaldeos; tum quia mystice longe excellentius ea possedit perpetuum in Christo ex se prognato. Unde de Christo angelus ad Beiparam ait: « Dabit illi Dominus Deus sedem (regni) David patris eius: et regnabit in domo Jacob in eternum, » puta in Ecclesia militante per gratiam, in triumphante per gloriam eternam, *Luc. i, 32*. Est igitur hic tacita promissio Christi ex Davide nascenti, que nona et maxima Davidis fuit laus, decus et gloria.

ET DEDIT ILLI TESTAMENTUM REGNI, ET SEDEM GLO- RIE IN ISRAEL. — Hoc est, ut alii vertunt: *Et dedit illi portum regni, et solum gloria in Israe*, q. d.

Deus pacto promisit David regnum, quodque posteri eius continue ipsi succederent in regno gloriose Israelis. Gloriosus dico, quia Israel solus erat populus et Ecclesia Dei, ab eo honoratus et glorificatus sanctis Patriarchis, Prophetis, lege, templo, vera religione, sacrificiis, miraculis, opibus, felicitate, gloria, etc. Unde Vatablus vertit: *Federe pactus est ei regnum, et solum maiestatis in Israe*. Pro regni, Noster cum Complutensibus et Romanis legit *βασιλεῖα*; alii legunt *βασιλεῖον*, id est *regum*, ut scilicet reges continua serie ex Davide descendenter, eisque in regno succederent: quare ipsum reddi sensus.